

Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon 010-788 50 00 • registrator@ivo.se
www.ivo.se • Org.nr 202100-6537

Avdelning Öst
Monica Rådestad

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över Slutbetänkandet Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans, SOU 2023:9

Ert dnr S2023/00990

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) lämnar följande synpunkter under relevanta avsnitt från utredningen.

7 Förbättrade möjligheter att säkra god kvalitet i personlig assistans

7.4 Möjligheterna att säkerställa en insats av god kvalitet är begränsade

IVO instämmer i utredningens konstaterande att det inte är tydligt vad som menas med en insats av god kvalitet och välkomnar att det lämnas förslag i syfte att definiera begreppet. IVO ser dock vissa svagheter med utredningens författningsförslag, som inriktas på respekten för den enskildes självbestämmande och delaktighet.

IVO finner att om endast en del av vad som omfattas av begreppet god kvalitet förtydligas finns det viss risk att det uppstår en skevhet i fråga om tillämpning, uppföljning och tillsyn avseende kravet på god kvalitet i insatsen personlig assistans. Andra faktorer som också skapar förutsättningar för god kvalitet kan t.ex. vara assistansanordnarens efterföljande av aktuellt regelverk, att insatsen ger goda levnadsvillkor, att insatser är samordnade, kontinuitet i insatsen, personalens utbildning och/eller erfarenheter, arbetsledning, arbetssätt, rutiner för klagomålshantering och lex Sarah.

Vid bedömning av om insatsen uppfyller kravet på god kvalitet kan fokus komma att ligga på enbart självbestämmandet, då detta förhållande blir det som enklast kommer att kunna värderas med föreslagna konkreta kriterier enligt nytt fjärde stycke i 6 § LSS, det vill säga att den enskilde inom ramen för gällande rätt ska få bestämma vad insatsen ska användas till, vem som ska utföra insatsen, när den ska utföras, var den ska utföras och hur den ska utföras.

Att assistansanvändare har stort inflytande över hur den personliga assistansen genomförs innebär inte någon garanti för att assistansen, objektivt sett, utförs med god kvalitet enligt ovan.

IVO bedömer att en viktig förutsättning för att kunna uppnå god kvalitet är att den som ansvarar för verksamheten har erforderlig kompetens. Enligt IVO bör därför kompetenskraven förtydligas med krav på viss utbildning och erfarenhet för den som är verksamhetsansvarig. Verksamhetsansvarig måste ha tillräcklig kunskap för att bland annat göra korrekta avvägningar gällande vilken huvudman som ansvarar för bedömning och uppföljning av medicinska behov samt att se till att de personliga assistenterna får nödvändig kompetensutveckling.

En sådan begäran om ett förtydligande framförs även i IVO:s rapport *Analys av regelverket för tillståndsprövning – Slutrapport (IVO 2021-4)*, där IVO bland annat föreslår att regleringen av föreståndarens och verksamhetsansvariges ansvarsområde, kompetens och lämplighet ska tydliggöras och skärpas. IVO anser att ett tydliggörande av kompetenskraven för verksamhetsansvarig skulle kunna minska förekomsten av att personer som inte uppfyller kraven föreslås som ansvarig för verksamheten. Detta skulle kunna jämföras med den effekt som ägar- och ledningsprövningen haft på oseriösa aktörer.

IVO vill i detta sammanhang belysa den risk som oseriösa aktörer inom verksamhetsområden där det bedrivs omsorg, t.ex. personlig assistans utgör för assistansanvändare. Med oseriösa aktörer avses allt från aktörer som saknar förutsättningar eller kompetens att följa gällande regelverk, till kriminella aktörer med koppling till organiserad brottslighet. När resurser som ska gå till välfärd försvinner i orätta händer, så riskerar det att försämra kvaliteten och patientsäkerheten inom vård och omsorg. IVO har därför ett viktigt uppdrag att identifiera oseriösa aktörer och förhindra att de bedriver vård och omsorg.

IVO anser att ytterligare en omständighet som har betydelse för kvaliteten i insatsen är avtalet mellan assistansordnare och assistansanvändare. IVO ser behov av att det regleras vad det skriftliga avtalet mellan assistansordnare och assistansanvändare ska innehålla.

För att förbättra kvaliteten i insatsen personlig assistans är det viktigt att assistansordnare och assistansanvändare får information om värdet av att skriftligen komma överens i frågor som exempelvis assistansens utformning, integritet, självbestämmande, arbetsledaransvar, samt vad som gäller för utbildning av assistenterna, uppsägningstider och assistansordnarens ansvar att se till att den har nödvändiga tillstånd för att bedriva verksamheten.

7.5 Utredningens förslag för att få till förbättrade möjligheter för uppföljning och insyn

IVO anser att även om det förtydligas i lagen vad som avses med god kvalitet i fråga om självbestämmande kan det vara svårt att tolka vad de föreslagna kriterierna enligt nytt fjärde stycke i 6 § LSS innebär i praktiken. Såsom i fråga om omfattningen av respektive kriterium, om det ska tillämpas på ett övergripande plan eller på detaljnivå, om det gäller vid varje tidpunkt eller vid ett inledande skede. Socialstyrelsen bör få bemyndigande att i föreskrifter ytterligare precisera vad som avses med god kvalitet.

9 Förslagens kostnader och konsekvenser

9.2 Våra förslag i korthet

9.2.1 Förändrade uppgifter för och uppdrag till myndigheter bör rymmas inom ordinarie anslag

IVO delar inte utredningens uppfattning att IVO:s kostnader för att hantera och analysera ett förväntat ökat inflöde av anmälda kvalitetsbrister på individnivå kan hanteras inom ramen för myndighetens ordinarie anslag.

IVO har idag inte något tydligt uppdrag när det gäller frågan om insatsen personlig assistans ges med god kvalitet. För att myndigheten ska kunna agera i enlighet med uppdraget som följer av lagförslaget, behöver resursaspekten beaktas så att myndigheten ges tillräckliga förutsättningar att förbereda och implementera arbetet i myndighetens verksamhet. Utan erforderlig ökning av myndighetens anslag, bedömer IVO att det finns risk för undanträngningseffekter i fråga om övriga delar av myndighetens uppdrag.

Det förekommer att kommuner anmäler till IVO om de får indikationer på att personlig assistans inte utförs med god kvalitet, dock i mycket begränsad omfattning. IVO förväntar sig att lagförslaget kommer att leda till ett ökat inflöde av anmälningar till IVO.

Genom de föreslagna kompletterande bestämmelserna om IVO:s befogenhet att vidta åtgärder när utförandet av personlig assistans brister i kvalitet får IVO också incitament till och större möjlighet att agera mot assistansanordnare som inte uppfyller kraven på god kvalitet.

Därtill bedömer IVO att lagförslaget även kan innebära att fler beviljas personlig assistans, vilket sannolikt kommer att leda till ökat antal tillståndsansökningar.

Beslut i detta ärende har fattats av Marie Åberg, avdelningschef Nord. I den slutliga handläggningen har Ann Einerth, tf. avdelningschef Öst samt Anders Granberg, tf. bitr. chefsjurist, deltagit. Monica Rådestad, inspektör, har varit föredragande.

Beslutet har godkänts elektroniskt den 31 maj 2023.